

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชีวิตของมนุษย์ทุกคนมีสิ่งที่จะต้องเผชิญแล้วทำให้เกิดความสะดุ้งกลัว ทำให้หวั่นไหวซึ่งเรียกว่าภัยมี ๔ อย่างคือ^๑ ๑) ชาติภัย (ภัยที่เกิดจากความเกิด) ๒) ชราภัย (ภัยที่เกิดจากความแก่) ๓) พยาธิภัย (ภัยที่เกิดจากความเจ็บไข้) ๔) มรณภัย (ภัยที่เกิดจากความตาย) ภัยอย่างแรกมนุษย์ไม่อาจแก้ไขได้ ภัยอย่างที่สองมนุษย์พอจะชะลอไว้ได้ด้วยการบริหารร่างกายและจิต ภัยอย่างที่ยี่สามมนุษย์แก้ไขได้บ้างไม่ได้บ้าง ส่วนภัยประการสุดท้ายมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยประการทั้งปวง มรณภัยนี้มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต่างหวาดกลัวที่สุด ตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้วมนุษย์ซึ่งเป็นผู้สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้ ดีกว่าสัตว์อื่น ๆ จึงพยายามเที่ยวเสาะหาเครื่องป้องกันและหลบซ่อนจากความตาย มีภูเขาบ้างป่าไม้บ้าง อารามบ้างและรุกขเจดีย์บ้าง เป็นที่พึ่งหลบภัย แต่ทว่าที่พึ่งเหล่านั้นพระพุทธรเจ้าตรัสว่ายังไม่ใช่เครื่องป้องกันหรือที่พึ่งอันแท้จริงสำหรับหลบภัยให้พ้นความตาย พระองค์ทรงแนะนำว่า มนุษย์ต้องพยายามแสวงหาที่พึ่งอันประเสริฐคือ พระรัตนตรัย เป็นต้น ซึ่งที่พึ่งนี้สามารถช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากความหวาดกลัวภัย ภัยอันตรายต่าง ๆ โดยเฉพาะภัยที่สร้างความประหวั่น พรั่นพรึงที่สุดคือความกลัวตายและความตาย^๒ อย่างไรก็ตาม แม้พระพุทธรเจ้าจะทรงสอนที่พึ่งแก่มนุษย์ไว้มากมายก็ตาม มนุษย์และสรรพสัตว์ก็ยังหวาดกลัวความตายอยู่เหมือนเดิม เพราะความตายเป็นสัจธรรมที่จะต้องพบ ดังที่พระพุทธรเจ้าตรัสว่า แม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์ แม้ความเจ็บก็เป็นทุกข์ แม้ความตายก็เป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ โดยย่ออุปาทานขันธทั้ง ๕ เป็นทุกข์^๓ เนื่องจากมนุษย์มีความหวาดกลัวต่อภัยดังกล่าว จึงพยายามหาทางบรรเทาความหวาดกลัวดังกล่าวเช่นการหาอายุวัฒนะเพื่อทำให้ตัวเองมีอายุยืนยาว หรือหาสิ่งป้องกันอย่างอื่น ถ้าเป็นชาวพุทธก็อาจมีการ

^๑ อิง.ทก.(ไทย) ๒๐/๖๓/๒๔๔ – ๒๔๕.

^๒ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/ ๙๒ / ๕๗๖, มรณภัย คือ ความกลัว ความขยาด ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า ความสะดุ้งแห่งจิต เพราะอาศัยความตาย นี้เรียกว่า มรณภัย.

^๓ ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/ ๘๘- ๙๒/๙๒.

^๔ วิ.มหา. (ไทย) ๔/ ๑๔ / ๒๑ ,

ทำบุญเช่นทำบุญวันเกิดเพื่อเป็นการต่ออายุให้ยืนนาน คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญวันเกิดมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีทัศนคติว่าการเกิดเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ก็ตาม

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับ บุญ บาป กุศล อกุศล และเรื่องนรกสวรรค์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเรื่องของบุญและบาป ปัจจุบันนี้เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์อยู่รุ่งเรืองในประเทศไทยเพราะประชาชนส่วนมากมีความเชื่อเกี่ยวกับบุญและบาป ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเรื่องแนวคิดเรื่องบุญในพระพุทธศาสนา วิธีการทำบุญ และจุดประสงค์ของการทำบุญในพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิทยานิพนธ์เรื่องคตินิยมที่ปรากฏในการทำบุญวันเกิดและวันตายตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะการทำบุญนอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ตนเองมีชีวิตที่ดีแล้ว ยังเป็นการอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการเกิดและการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาคตินิยมที่ปรากฏในการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาคตินิยมที่ปรากฏในการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนาโดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาหลักการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย

ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าเอกสารชั้นปฐมภูมิคือพระไตรปิฎกโดยใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก เอกสารชั้นทุติยภูมิเช่นอรรถกถา ฎีกา และตำราวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทำบุญวันเกิด

ขอบเขตด้านเวลา เริ่มศึกษาและสิ้นสุดในปีการศึกษา ๒๕๕๖

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเกิดและการทำบุญวันเกิดของชาวพุทธเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ คตินิยมที่ปรากฏในการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คตินิยม หมายถึง วัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์ผู้ประพฤติปฏิบัติตามสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างสบาย หรือเกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านศีลธรรม จิตใจ ช่วยสร้างเสริม

ปรับปรุง ทักษะคติ ค่านิยม ความคิดริเริ่ม ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น ความมีวินัย กล้าหาญ รักชาติ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร สุภาพอ่อนโยน ตรงต่อเวลา และความสามารถ เป็นต้น

การทำบุญวันเกิด หมายถึงการปรารภวันเกิดของตนเองแล้ว ทำบุญ มีการให้ทาน รักษา ศีล เป็นต้น

การเกิด หมายถึง การปฏิสนธิอยู่ในครรภ์, การคลอดออกมาเป็นชีวิตจนกระทั่งหมดลมหายใจ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ศีลภาติกรรมในการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

คัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวถึงการเกิดไว้ดังนี้ “พราหมณ์กราบทูลต่อไปว่า “ท่านพระโคตมเป็นคนไม่ผุดไม่เกิด” พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “พราหมณ์ ข้อที่เขากล่าวหาเรานั้นมีมูลอยู่เพราะเราเรียกคนที่ละการอยู่ในครรภ์และการเกิดใหม่ได้หมดตัดรากถอนโคนเหมือนต้นตาลที่ถูกตัดรากถอนโคนไปแล้วเหลือแต่พื้นที่ ทำให้ไม่มี เกิดขึ้นต่อไปไม่ได้ ว่า เป็นคนไม่ผุดไม่เกิด ตถาคตละการอยู่ในครรภ์และการเกิดใหม่ได้หมดสิ้นแล้วข้อที่เขากล่าวหาเรานั้นมีมูลอยู่ แต่ไม่ใช่ที่ท่านกล่าวถึง”^๕ และอีกพระสูตรหนึ่งว่า “สาริปุตระ กำเนิด ๔ ชนิดนี้กำเนิด ๔ ชนิดไหนบ้าง คือ ๑) อันทชชะ (การเกิดในไข่) ๒) กำเนิดชลาพุชะ (การเกิดในครรภ์) ๓) กำเนิดสังเสทชะ (การเกิดในถ้ำ ไคลหรือที่ขึ้นแฉะ) ๔) กำเนิดโอปปาติกะ (การเกิดผุดขึ้น) กำเนิดอันทชชะ คืออะไร คือเหล่าสัตว์ผู้เจาะทำลายเปลือกไข่แล้วเกิดนี้เราเรียกว่า กำเนิดอันทชชะ กำเนิดชลาพุชะ คืออะไรคือเหล่าสัตว์ผู้เกิดในครรภ์ นี้เราเรียกว่ากำเนิดชลาพุชะกำเนิดสังเสทชะคืออะไร คือเหล่าสัตว์ผู้เกิดในปลาเนา ชากศพเนา ขนมบูด น้ำครำ หรือถ้ำไคล

นี้เราเรียกว่า กำเนิดสังเสทชะ กำเนิดโอปปาติกะ คืออะไร คือเทวดา สัตว์นรกมนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก นี้เราเรียกว่ากำเนิดโอปปาติกะ”^๖ นอกจากนี้ในพระไตรปิฎกยังกล่าวถึงองค์ประกอบของการเกิดดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย เพราะปัจจัย ๓ ประการประชุมพร้อมกัน การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดูแต่คันธัพพะยังไม่ปรากฏ การถือกำเนิดในครรภ์ก็ยังมีไม่ได้ แต่เมื่อใด มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และคันธัพพะก็ปรากฏเมื่อนั้นเพราะปัจจัย ๓ ประการประชุมพร้อมกันอย่างนี้การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้”^๗

^๕วินย.มหา.(ไทย) ๔/๑๐/๔.

^๖ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕๒/๑๕๑.

^๗ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๘/๔๔๓.

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ได้กล่าวถึงเรื่องการเกิดใหม่ว่า “คนเราเมื่อตายไปแล้วก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกในสังสารวัฏ ด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา หาที่สิ้นสุดมิได้จนกว่าจะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จึงต้องกลับมาเกิดในมนุษย์โลกนี้บ้าง ในภูมิ ๔ ก็มี” ดังความตอนหนึ่งในหนังสือโลกทิปนี^๘ว่า คนเราทั้งหลายนั้น ครั้นเมื่อตายไปแล้ว หากว่าแล้วกันไปก็หมดเรื่องราว แต่นี่หาเป็นเช่นนั้นไม่ ตราบใดที่ยังมีกิเลสตัณหาอยู่ ก็ต้องเวียนเกิดว่ายตายอยู่ในวัฏสงสารไม่มีที่สิ้นสุด สถานที่ที่เราต้องไปเวียนเกิดเวียนตาย ซึ่งเรียกว่า “วัฏสงสาร” นั้น มีอยู่หลายที่หลายแห่ง จะเรียกว่าโลกหนึ่งๆ ก็ได้...อันที่จริงสัตว์ที่จะตายไปเกิดนั้น ก่อนที่จะตายลงไปจริงๆ ย่อมต้องเกิดมีอารมณ์ขึ้นก่อน อารมณ์นี้ถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับเป็นมัคคุเทศก์ซึ่งทางบอกให้ผู้ตายรู้ล่วงหน้าว่า ตนจักไปเกิดในโลกใด มีสุขหรือทุกข์อย่างไร จักเกิดเป็นมนุษย์หรือโลกอื่นต่อไป^๙

เสถียรโกเศศ กล่าวไว้ในหนังสือ“การเกิด” ว่าจาริตประเพณีเป็นส่วนสำคัญ อย่างหนึ่งแห่งความรู้ เพราะเป็นหลักฐานให้ทราบถึงความเป็นชนอยู่และความคิดเห็นของคนในยุคก่อนพิธีที่จัดทำเกี่ยวกับเรื่องเกิด แบ่งเหตุที่ทำได้เป็น ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อป้องกันเหตุร้ายอันอาจมีขึ้นแก่หญิงมีครรภ์เพราะแต่ก่อนถือกันว่าอันตรายของผู้หญิงคือตอนที่จะเป็นมารดา(๒) เพื่อให้คลอดง่าย ไม่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ถือกันว่าตอนคลอดลูกสำคัญนัก ถึงกับเปรียบเทียบหญิงมีครรภ์เหมือนกับการออกรบศึกของผู้หญิง หรืออย่างที่ชอบพูดเปรียบว่า“เหมือนลงเรือเล็กข้ามทะเล ขาช้างหนึ่งอยู่ในน้ำ อีกช้างหนึ่งอยู่บนแคมเรือฉะนั้น” (๓) เพื่อปกป้องรักษาทารกที่คลอด ซึ่งเป็นระยะที่มีร่างกายบอบบางและอ่อนแอ ตายง่าย ให้รอดปากเหยี่ยว ปากกา มีชีวิตเจริญเติบโตได้ต่อไป^{๑๐}

วคิน อินทสระ กล่าวไว้ในหนังสือ“หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด” ว่า การเกิดใหม่เป็นกระบวนการธรรมชาติอย่างหนึ่งของชีวิต เพื่อวิญญูญาณจักได้มีประสบการณ์ ด้านต่าง ๆ ก่อนออกจากโลกเข้าสู่โลกุตตรภาวะ และไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพไหน ๆ อีกต่อไปโชคชะตาของแต่ละคนจึงเป็นผลรวมแห่งการกระทำในอดีตของเขาเอง ความสามารถทางจิต สภาพทางกายอุปนิสัยทางศีลธรรม และเหตุการณ์สำคัญในชาติหนึ่งๆ ย่อมเป็นผลแห่งความปรารถนา ความคิดความตั้งใจในอดีต เพราะเหตุที่การเกิดใหม่มีจุดมุ่งหมายนั่นเอง พบว่าในบางยุคมีนักปราชญ์มาเกิดมากมายเป็นหมู่ ๆ เหมือนนัดกันมาเกิด ทั้งนี้เพื่อทำ ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ท่านทำค้างค้างไว้ให้เสร็จไป^{๑๑}

^๘พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร),โลกทิปนี, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕) หน้า ๑๔.

^๙เสถียรโกเศศ, การเกิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๔.

^{๑๐}วคิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด,(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เรือนธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๙๗

สถิต ศิลปะชัย ได้กล่าวไว้ใน“คู่มือประกอบการบรรยาย วิชา ศาสนาทั่วไป (Religions)” ว่า การเกิดทุกชนิด เกิดจากแรงกรรม พุทธศาสนารับรองอำนาจของกรรม เพราะรับรองความเป็นวัฏจักรของชีวิตว่า มีการเกิดใหม่ เวียนว่ายตายเกิดเป็นวงเวียนกันไป การเกิดหรือกำเนิดของสัตว์มี ๔ ชนิด คือ(๑) ชลาพุชะเกิดออกมาเป็นตัว เช่น คน สัตว์บางประเภท เช่น ม้า, วัว(๒) อัมพุชะ เกิดออกมาเป็นไข่ เช่น กา ไก่ นก เป็นต้น (๓) สังเสทชะ เกิดในที่ชื้นแฉะ เช่น เชื้อโรครต่าง ๆ (๔)โอปปาติกะ เกิดเป็นตัวโดยสมบูรณ์ทันทีทันใด(ผลุดขึ้น) เช่น สัตว์นรก เปรต และเทวดาเป็นต้น^{๑๑}

สมศักดิ์ จันทร์โพธิศรี กล่าวถึงในหนังสือ“ประมวลประเพณีมงคลไทยอีสาน” ว่า เมื่อเด็กคลอดออกจากครรภ์มารดาจนถึงพื้นแล้ว เรียกว่า“ตกฟาก” หมอตำแยต้องรีบคว้าอวัยวะเพศของเด็กเพราะมีความเชื่อว่า เมื่อเด็กโตขึ้นจะไม่พิการและจะมีลักษณะงามเพราะได้ตบแต่งมาแล้วตั้งแต่คลอด^{๑๒} และเมื่อการคลอดเกิดการขลุกขลักคลอดได้ช้า ต้องแก้ไขตามโบราณกาลที่เคยใช้มา ซึ่งหมายถึง การใช้น้ำสะอาดประพรมขลุ่ยตัวคนเจ็บ และกินด้วย น้ำมนต์สำหรับวิธีการสะอาดที่มีหลายอย่างด้วยกัน เช่น เอาตะกรุดแช่น้ำลงคาถาเวทย์มนต์ เป็นน้ำสะอาดที่ เอาน้ำราดหัวแม่ตีนของพ่อแล้วรองเอามาเป็นน้ำสะอาดหรือเอาน้ำสาตขึ้นบนหลังคา บ้านตกลงมารองไว้แล้วสาตขึ้นไปอีกจนครบ ๓ ครั้ง แล้วรองไว้เป็นน้ำสะอาด และเสกด้วยพุทธคุณ

บรรจบ บรรณรุจิ ได้กล่าวไว้ในหนังสือปฎิจจสมุปบาทว่า ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการเกิดของมนุษย์ ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ๑) บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มีเพศสัมพันธ์กัน ๒) มารดาอยู่ในวัยยังมีระดู ๓) มีคันธัพพะมาปรากฏในครรภ์มารดา คันธัพพะคือมนุษย์ เทวดา เปรต หรือสัตว์นรก ที่ตายแล้วหรือจุติแล้วมาเกิด^{๑๓}

แปลก สนธิรักษ์ กล่าวไว้ใน “ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา” ว่าประเพณีแบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ (๑) จาริตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครฝ่าฝืนจนไม่กระทำตามเป็นความผิด จาริตประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมซึ่งคนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งมีค่าแก่ส่วนรวม ถ้าใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดความชั่ว เช่น บุตรธิดาละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่มารดาบิดา เป็นต้น (๒) ขนบประเพณี ได้แก่ประเพณีที่สถาบันต่าง ๆ ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนแล้วปฏิบัติกันสืบมาทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรงคือวางเป็นระเบียบแบบแผนไว้โดยชัดเจน (๓) ธรรมเนียมประเพณี

^{๑๑}สถิตย ศิลปะชัย, คู่มือประกอบการบรรยาย วิชา ศาสนาทั่วไป(Religions), (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘

^{๑๒}สมศักดิ์ จันทร์โพธิศรี, ประมวลประเพณีมงคล ไทยอีสาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร).หน้า ๑๒.

^{๑๓}บรรจบ บรรณรุจิ, ปฎิจจสมุปบาท, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๐.

ได้แก่ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ไม่มีผิดมีถูกเหมือนจารีตประเพณี เป็นแต่เพียงนิยมกันว่ามีคนประพฤติแล้วได้ปฏิบัติกันต่อ ๆ มา ไม่มีผิดมีถูกเหมือนจารีตประเพณี ถ้าทำผิดหรือฝ่าฝืนธรรมเนียมประเพณีไม่สำคัญอะไรนัก นอกจากเห็นว่าเป็นผู้ขาดการศึกษาหรือเสียมารยาทไปเท่านั้นแบ่งออกเป็น (๑) ประเพณีประจำวัย (๒) ประเพณีประจำตัว (๓) ประเพณีประจำวันสำคัญทางศาสนา^{๑๔}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาอุทัย ฐริเมธี ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “ศึกษาคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา” ว่า การเกิดเป็นมนุษย์อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมเป็นไปตาม กฎของปฏิจจสมุปบาท และองค์ประกอบที่ทำให้การเกิดเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ประกอบด้วย ๓ประการ คือ ๑) บิฑามารดา มีเพศสัมพันธ์กัน ๒) มารดาอยู่ในวัยที่ยังมีระดู ๓) มีสัตว์มาเกิดในครรภ์มารดา คุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์นั้นพบว่า ศักยภาพแก่นแท้ของชีวิต หรือคุณความดีที่มีอยู่ในอัตภาพของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับภพภูมิ กาล สถานที่ มีผลต่อการเพิ่มพูนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในการสร้างคุณงามความดี สามารถบำเพ็ญบารมีเพื่อการพัฒนาประโยชน์ตนและผู้อื่นชีวิตมนุษย์ที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน คือ กาย วาจา และใจ โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีไตรสิกขาเป็นแกนหลัก มีอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ การบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน^{๑๕}

พระมหาเอกรินทร์ เอกนโร ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก” สรุปได้ว่า การที่จะรู้ว่าอะไรคือบุญ-บาปนั้น ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาถือว่าต้องพิจารณาถึงสภาพของจิตหรือรู้จักจิตเสียก่อน เพราะว่าบุญและบาปเป็นลักษณะหรือคุณภาพของจิต ไม่ใช่วัตถุหรือสิ่งของที่จะแยกออกจากกันแล้วนำไปดูได้^{๑๖}

พระมหารังสรรค์ ธมมโร (แสงสีสม) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ของกรรมและการเกิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการระลึกชาติ” สรุปได้ว่า เรื่องกรรมและการเกิดใหม่นั้นถือว่ามีความสัมพันธ์กันมาก เนื่องจากอวิชชาเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องเกิดใหม่อยู่ในสังสารวัฏแห่งความทุกข์ ชีวิตของมนุษย์

^{๑๔} แปลก สนธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑ – ๓๓.

^{๑๕} พระมหาอุทัย ฐริเมธี (ชะกิจ), “ศึกษาคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

^{๑๖} พระมหาเอกรินทร์ เอกนโร (วงจันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖)

ในปัจจุบันชาติเป็นผลมาจากกรรมในอดีตชาติ และกรรมในปัจจุบันชาติย่อมส่งผลถึงชีวิตมนุษย์ในอนาคตชาติ (ภพหน้า) ด้วยกรรมดี คือ การกระทำที่มีเจตนามุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของศาสนา ย่อมทำให้มนุษย์ได้รับผลดี คือ เกิดวิชาหรือความรู้แจ้งในธรรมชาติของมนุษย์ตามความเป็นจริง เมื่อนั้นอวิชชาย่อมปลาสนาการไป และมนุษย์ย่อมหลุดพ้นจากสังสารวัฏในที่สุด ส่วนการกระทำความชั่ว คือ การกระทำที่มีเจตนาสวนทางกับเป้าหมายสูงสุดของศาสนา ย่อมทำให้มนุษย์ติดอยู่ในสังสารวัฏต่อไป ในบางกรณีอาจมีคำถามว่าทำไมสัตว์ทั้งหลายจึงเกิดมาไม่เหมือนกัน อย่างเช่น สาเหตุที่คนเราเกิดมาบางคนรวย บางคนยากจน บางคนพิการพิการไม่สมประกอบก็มี เนื่องจากการอบรมสั่งสมของกรรมที่กระทำไว้ในอดีตไม่เหมือนกัน เกิดจากกรรมพันธุ์ประการหนึ่ง และเกิดจากสิ่งแวดล้อมประการหนึ่ง เหมือนพืชพันธุ์ที่มียางเหนียวจิตวิญญาณของมนุษย์เราก็เช่นเดียวกัน^{๑๓}

พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสังคมไทย” สรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงการเกิดว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการได้ชีวิต โดยมีหลักธรรมที่สนับสนุนการเกิดคือ หลักอหิ ปัจจยตา หลักปฏิจสมุปบาท กรรมและสังสารวัฏ ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิดในพุทธกาลมี ๒ ระดับ คือราชสำนัก และ ประชาชนทั่วไป โดยมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา พราหมณ์และศาสนาอื่น ๆ พระพุทธศาสนาเห็นว่า การมีประเพณีเกี่ยวกับการเกิด เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักคุณค่าของการเกิด และทำให้มนุษย์ได้มีโอกาส มีปฏิสัมพันธ์กันในประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในแต่ละครั้ง^{๑๔}

รุ่งทิพย์ กล้าหาญ ได้ศึกษาเรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท” ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการเกิดว่า มีการกลับชาติมาเกิดใหม่และการเกิดตายของคนนั้นขึ้นกับกำหนดชีวิตที่พ่อแม่ให้มาว่าต้องมีชีวิตอยู่ได้กี่ปี ส่วนอยู่สุขสบายเพียงใดขึ้นอยู่กับผลบุญที่สะสมไว้ในอดีตชาติ ความทุกข์ยากที่ได้รับเป็นผล กรรมจากอดีตชาติ และชาติปัจจุบัน และเครื่องหมายของการมีชีวิตที่ปกติสุขคือ ขวัญทั้ง ๓๒ ขวัญ ยังคงอยู่กับร่างกาย หากขวัญใดขวัญหนึ่งหายไป ต้องทำพิธีเรียกขวัญ หรือเมื่อเจ็บป่วยไม่สบายต้องไปยังพ่อเกิดแม่เกิด เพื่อให้อยู่ปกติสุขหรือมีการสงเคราะห์ให้ด้วย ทั้งหมดจากระบบความเชื่อของชุมชนต่อสิ่งต่าง ๆ

^{๑๓} พระมหาธีรธรรมสาร (แสงสีสม), “ความสัมพันธ์ของกรรมและการเกิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการระลึกชาติ” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

^{๑๔} พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ) “ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสังคมไทย” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕)

โดยรอบ นำมาซึ่งการประกอบพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่ออย่างมากมาย ซึ่งพิธีกรรมเหล่านั้นยังคงได้รับการปฏิบัติตามอย่างสืบเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง ทั้งในการสืบเนื่องในส่วนของผู้ประกอบพิธีกรรม เนื้อหาของพิธีกรรม การปฏิบัติและแบบแผนของพิธีกรรม รวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรม ทั้งนี้ด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทางด้านการเชื่อของชุมชนที่สืบทอดกันมาแต่เนิ่นนานและใช้ระยะเวลายาวนานในการสั่งสมความเชื่อประสบการณ์ และแนวทางในกระบวนการขัดเกลาให้เกิดการยอมรับปฏิบัติตามของคนในรุ่นต่อมา ขณะเดียวกันพิธีกรรมบางอย่างเริ่มเกิดการสูญหายไปจากชุมชน เพราะเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั่นเอง^{๑๙}

ประภาพร ธนภิตติเกษม ได้ศึกษาเรื่อง“ประเพณีในสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” พบว่า พิธีเกี่ยวกับการเกิดมีโดยตลอดตั้งแต่เด็กแรกคลอด หลังคลอด จวบจนกระทั่งเด็กโตและแข็งแรง เมื่อแรกคลอดนั้น สามัญชนโดยทั่วไปมักมีการเลี้ยงฉลองรับขวัญสมาชิกใหม่โดยมีเหล่าบรรดาญาติมิตรร่วมกันรับรู้และแสดงความยินดี และกล่าวถึง ประเพณีการรับขวัญ เพื่อประกาศแสดงความยินดีภายในราชสำนักเมื่อมีเจ้านายพระองค์ใดประสูติขึ้น โดยการประโคมดนตรี ดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ ทั้งนี้หากมีการเตรียงสังข์และตีฆ้องชัย เป็นการแสดงให้เห็นทราบโดยทั่วกันว่าเจ้านายพระองค์นั้นเพศชาย แต่หากมีการเตรียงสังข์เพียงอย่างเดียว แสดงให้ทราบว่าเพศหญิงนอกเหนือจากนั้นแล้ว หากเจ้านายพระองค์ใดมีศถาบรรดาศักดิ์ลำดับชั้นเจ้าฟ้า มีการเตรียงประโคมพร้อมกันด้วย^{๒๐}

พร รัตนสุวรรณ แห่งสำนักค้นคว้าทางวิญญาณได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเกิดใหม่ว่า วิญญาณเป็นต้นกำเนิดของชีวิต เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดชีวิตใหม่ เป็นอำนาจหรือพลังงานอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม วิญญาณเกิดดับและเกิดใหม่อยู่เสมอทุกขณะและจงสังเกตว่า ถ้าโลหิตไม่ไปเลี้ยงสมอง ความรู้สึกก็จะดับ ถ้าในระบบของเซลล์ไม่มีการกิน การย่อย การเผาผลาญอยู่เสมอทุกขณะ ความรู้สึกก็ดับวูบลงเพราะฉะนั้น วิญญาณ จึงมีอยู่ในชีวิตทุกเซลล์ เป็นปัจจัยให้เกิดพฤติกรรมของชีวิตเป็นอำนาจที่ควบคุมการเจริญเติบโตของชีวิตให้เป็นไปแบบใดแบบหนึ่งตามกรรมพันธุ์^{๒๑}

จรรยา บุญโนนแต่ ได้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในภาคนิพนธ์ เรื่อง“ประเพณีโบราณของไทย” ว่าหญิงมีครรภ์ควรนึกถึงพระพุทธรูปและสร้างหิ้งพระไว้ในบ้านเพื่อบูชา ทำให้มี

^{๑๙} รุ่งทิพย์ กล้าหาญ, “การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอนุรักษนิยม, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙)

^{๒๐} ประภาพร ธนภิตติเกษม, “ประเพณีสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๒)

^{๒๑} พร รัตนสุวรรณ, คำบรรยายพุทธปรัชญา ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒), หน้า ๖๓-๖๔.

จิตใจคิดไปในทางที่ดีและเป็นสิริมงคล และการปฏิบัติตนในระหว่างตั้งครรภ์ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก ไม่ทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่ห้ามอย่างเคร่งครัด^{๒๒}

อรกมล เกตุมาลา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและคำสอนเรื่องกรรมกับการเกิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีความว่า กระบวนการที่จะเกิดมาเป็นคน สัตว์หรือเทวดาก็ด้วยอำนาจของกรรม หมายถึง กุศลกรรมและอกุศลกรรม การเป็นอยู่หรือกระบวนการแห่งความเป็นไปของสังสารวัฏมีธรรมชาติปรากฏขึ้น ด้วยการอิงอาศัยกันและดับไปด้วยเหตุปัจจัยที่ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ กิเลส กรรม และวิบาก เป็นสภาวะหมุนเวียนด้วยความเป็นทั้งเหตุและผล^{๒๓}

อุมาภรณ์ วงศ์วิสิฐศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ประเพณีและพิธีกรรมของชาวคลองอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ได้กล่าวถึงประเพณีการเกิดว่า ประเพณีและพิธีกรรมตอนเกิด เกิดขึ้นจากการให้ความสำคัญแก่เด็กที่เกิดใหม่ว่าเป็นผู้มาแบ่งเบาภาระในครอบครัวและทำให้ครอบครัวใหญ่ขึ้น และการรับขวัญช่วยให้เด็กแข็งแรงและเป็นคนดี ดังนั้นปู่ย่าตายายจึงต้องไปทำพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อคุ้มครองให้เด็กที่เกิดมาเจริญเติบโต และปลอดภัยจากสิ่งอันตรายทั้งปวง^{๒๔}

อัศวินีย์ นิรันดร์ ได้ศึกษาเรื่อง “ประเพณีไทย” พบว่า ประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะศาสนาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชน สอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว เชื่อกันว่าทำแล้วได้บุญจิตใจสงบและเป็นสุข วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่จึงผูกพันแนบแน่นกับหลักความเชื่อและหลักคำสอนในพุทธศาสนาโดยตลอดตั้งแต่เกิด กล่าวได้ว่าศาสนามีส่วนอย่างมากในชีวิตคนไทย^{๒๕}

จากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความตายและทัศนคติเกี่ยวกับความตาย แต่ยังไม่มีการศึกษาดิถีธรรมที่เกี่ยวกับวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

^{๒๒} จรูญ บุญโนนแต่, “ประเพณีโบราณของไทย”, **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๑๘)

^{๒๓} อรกมล เกตุมาลา, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและคำสอนเรื่องกรรมกับการเกิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

^{๒๔} นางสาวอุมาภรณ์ วงศ์วิสิฐศักดิ์, “ประเพณีและพิธีกรรมของชาวคลอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๓)

^{๒๕} นางสาวอัศวินีย์ นิรันดร์, “ประเพณีไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือคัมภีร์พระไตรปิฎกโดยใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก

๑.๗.๒ ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา เอกสารงานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ได้เขียนไว้และหนังสืออื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย

๑.๗.๓ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิใช้วิธีค้นหาจากพระไตรปิฎกโดยเฉพาะพระสุตตันตปิฎกพระสุตตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธุดงค์หลักและวิธีการปฏิบัติธุดงค์ พระสุตตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากหนังสืออรรถกถาฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและหนังสือที่นักปราชญ์ได้แต่งไว้ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธุดงค์และเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย

จากนั้นนำข้อมูลมาจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบแล้วทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความแล้วสรุปเรียบเรียงใหม่โดยใช้วิธีการเรียบเรียงแบบพรรณนา

๑.๗.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบเป็นตัวตั้งแล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

๑.๗.๕ วิธีการนำเสนอ โดยใช้การนำเสนอแบบพรรณนา เขียนรายงานการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ได้ทราบการเกิดและการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๘.๓ ได้ทราบคติธรรมที่ปรากฏในการทำบุญวันเกิดตามหลักพระพุทธศาสนา